

præsentis instituti de animalium proprietatibus disputare; solum intelligere debemus illos gradus dictum servare ordinem ex genere suo: nam inquire posset, an aliqua species inferioris gradus possit esse essentialiter perfectior, quam alia superioris gradus, sed hoc etiam nunc inquire necessarium non est. Satis ergo est ex dicto perfectionis ordine colligere Deum in productione mixtorum ab imperfectis ad perfectiora processisse: ideoque sicut prius creavit plantas, quam animalia, ita inter animalia prius creasse pisces, postea vero volatilia, deinde terrestria, ultimo loco hominem, ut postea dicemus. Atque ita respectu diversorum ordinum horum animantium, non omnia simul creavit, tamen in unoquoque ordine simul omnia produxit, nam unico imperio dixit: *Producant aquæ reptile, etc., et producat terra animam viventem, etc.*; nulla ergo successio generationum inter res productas in singulis ordinibus cum fundamento cogitari potest.

8. *An pisces et aves simul sint producta.* — Imo etiam de volatilibus et piscibus dubitari potest an inter se simul creata fuerint: nam quod hi ordines tertium præcesserint, manifestum est, quia producti sunt in quinto die, tertium autem genus brutorum in sexto: an vero pisces sint prius tempore creati, quam volucres, dubitari potest: quia licet sint facti eodem die, potuerunt simul, vel cum successione fieri. Et quidem si intercessit successio, non est dubium, quin piscium creatio præcessit, quia primo loco ponitur. Suspicio autem successionis solum ex ordine littere accipi potest, quia illa duo genera distincte narrantur, et prius minus perfectum, postea perfectius recensetur. Quod autem in reipsa non fuerit realis successio, videtur posse in littera Genesis fundari: sic enim dicitur: *Dixit etiam Deus, producant aquæ reptile et volatile.* In quo significatur quasi unico imperio simul utrumque genus fuisse productum, sicut cum dicitur: *Creavit Deus cœlum et terram:* sic enim in præsenti adjungitur, *creavitque Deus cetæ grandia, et omnem animam, etc., et omnia volatile.* Sicut ergo omnes pisces simul creati sunt, ita etiam pisces et volatilia: ideoque tanquam de uno opere statim dicitur, *vidit Deus, quod esset bonum, et una benedictio omnibus datur.* Propter quæ pars hæc verisimilior videtur. Cur autem ita factum sit inter hos duos ordines, quis consiliarius Dei fuit, ut rationem reddere possit: fortasse tamen probabilis ratio est, quod ex eodem elemento

fuerunt facti, ut infra dicemus. Vel certe, quia pisces et aves in multis similia sunt, quæ Pererius et Tornielus late recensent.

9. *Quinta assertio.* — *Pisces ex suo genere mole excedunt cætera animantia.* — *Sub genere terrestrium tria inferiora genera continentur.* — Deinde sub utroque istorum generum, seu ordinum quam plurimæ species procreatae sunt. Hoc constat imprimis ex effectu ipso, addita ratione supra facta, quod post illos sex dies non fecit Deus se solo, et tanquam auctor naturæ novas specierum productiones, et ideo omnes species animalium, quæ naturaliter fieri non possunt a causis secundis, nisi per seminalem generationem et propagationem ab aliis similibus in eadem specie, fuerunt a Deo procreatae. Deinde hoe satis ostendunt verba Scripturæ, in quibus nonnulla diversitas potest notari. Nam de piscibus dicitur: *Creativ Deus cetæ grandia, et omnem animam viventem, atque notabilem, quam produxerant aquæ in species suas.* Per quæ verba imprimis significatur magna specierum diversitas: deinde indicatur pisces ex suo genere in magnitudine excedere cætera animalia: nam ideo declarantur specialiter cetæ grandia, ut late ibi Pererius ex Patribus et philosophis prosequitur. Dénique probabile est etiam in gradu isto animantium in aquis degentium majorem esse multitudinem et varietatem, quam in volatilibus, vel terrestribus inveniatur. At quod ponderari solet verbum, *producant aquæ reptile,* quoniam in Hebræo habet emphasis quædam, et significat abundantem productionem, et quasi ebullitionem. Et hoc confirmat, quod infra dicitur: *Multiplicamini et replete aquas maris.* Melius autem probatur ex illo Ps. 103: *Hoc mare magnum, et spatiostum manibus, illic reptilia, quorum non est numerus. animalia pusilla cum magnis:* vocat enim Scriptura pisces nomine reptilia, quia omnes natando quasi reptant super aquas, et per exaggerationem dicit eorum non esse numerum, quia est eorum maxima multitudo, et ut denotetur diversitas non tantum in numero, sed etiam in specie, adduntur illa verba, *animalia pusilla cum magnis,* nam in his extremis media subintelliguntur. Sub genere autem terrestrium animalium tria proxima genera in illis verbis indicantur, *jumenta, reptilia et bestias terræ.* et in omnibus variis esse species adjuncta verba declarant, *secundum species suas.* Unde sub jumentis comprehenduntur omnes species animalium, quæ ab hominibus domantur, ut illis ad suam commoditatem utantur: sub bestiis

terræ comprehenduntur animalia agrestia, quia alias dicendum esset, in omnibus speciebus, quantumvis imperfectis, aliqua individua super pectus suum graduntur, quia pedibus carent. Ad quæ capita revocantur omnia animalia perfecta, que super terram ambulant. De volatilibus autem nihil specialiter distinguitur, sed absolute dicitur omne volatile secundum genus suum, et iterum, *aves multiplicantur super terram.* In quo fortasse significatum est, in avibus nec tantam multitudinem, nec tantam varietatem, sicut in cæteris animantium ordinibus factam esse.

10. *An animantia imperfecta sint his diebus producta.* — Quæri autem hoc loco solet, an his diebus facta fuerint etiam animalia imperfecta, quæ per influentiam coelorum ex putrida materia terræ aut aqua generari solent. Nam Basilius, hom. 7, in Gen., affirmare videtur, Augustinus vero, lib. 3, Gen. ad lit., cap. 14, sub distinctione respondet. Nam quædam ex his animalibus generantur ex cadaveribus mortuorum, alia vero ex aquis, vel terra procreantur: et priora negat fuisse tunc creata, quia nondum erant mortuorum corpora: de aliis vero affirmat, quia suo modo pertinent ad decorum universi. Sequiturque hoc D. Thomas, 1 part., quest. 72, ad 5, sed profecto distinctione non videtur necessaria: tum quia non magis hæc, quam illa ad decorum universi pertinent: tum etiam, quia si aliqua facta sunt his diebus, per omnipotentiam Dei facta sunt non expectata putrefactione materiæ, prout secundum ordinem naturalem causarum secundarum fieri solet. Unde sine animalibus mortuis potuerint a Deo fieri imperfecta animalia, quæ nunc ex corporibus mortuorum generantur.

11. *Pars negativa placet.* — Probabilis ergo censeohujusmodi imperfecta animalia non esse facta a Deo immediate, et in actu his diebus, saltem per se loquendo. Probatur ex dictis in simili de herbis, nam est eadem ratio, nimis quod hujusmodi imperfecta viventia non sint veluti per se requisita ad perfectionem universi, sed quasi per accidens ex concursu variarum causarum sequantur. Item quia sicut in speciebus perfectis non fuit necessarium, omnia individua immediate fieri ab auctore naturæ, sed tantum prima, in quibus cætera potentia continerentur: ita in his imperfectis necessarium non fuit prima individua immediate a Deo produci, quia in aliis causis sufficienter continerantur in potentia, et per illarum actionem, et non per propriam successionem unius ab alio erant propaganda. Item

quia alias dicendum esset, in omnibus speciebus, quantumvis imperfectis, aliqua individua in principio fuisse facta, quia non est major ratio de quibusdam, quam de aliis. Consequens autem est incredibile: alias etiam pulices, et similia animalia homini infesta in illo principio creationis actu fuissent, quod certe probabile non est. Atque hanc partem sequuntur Pererius et Tornielus in sexto die. Dixi autem *per se loquendo*, id est, spectando talium rerum naturam secundum seipsum. Nam ex his animalibus imperfectis quædam solent deservire in cibum animalium perfectorum, ut pisces majores ex minimis aluntur: et simili passeres, vermicula terræ habent in cibum. Quia igitur in principio creavit Deus omnes species perfectas animalium, etiam eorum, quæ carnibus et piscibus aluntur: ideo si propter hujusmodi usum necessaria tunc fuerint aliqua animalia imperfecta, simul cum cæteris perfectis producta esse, credibile est, quia hoc titulo specialis causa, seu necessitas in eis invenitur.

12. *An quæ per adulterinam generationem bruta nascuntur sint his dietus producta.* — *Partis affirmationis ratio.* — *Pars tamen negans eligitur.* — Solet etiam hic dubitari de quibusdam animantibus, quæ ex coniunctione maris et foeminae diversarum specierum generantur, ideo quod præter naturam, et per generationem quasi adulterinam nasci videntur, ut mulus, leopardus, lynx, et similia, solet (inquam) dubitari, an fuerint a principio in actu creata, vel solum in potentia. Et ratio dubitandi esse potest, quia hæc animalia in se spectata perfecta sunt, et multum utilia: ac subinde videntur per se ad perfectionem universi spectantia: ergo debuerunt simul cum aliis fieri ab auctore naturæ. Nihilominus contrarium censeo esse probabilius, quod tenet Rupertus abbas, lib. 1, in Genes., cap. 57, et sequuntur Ystella, et Tornielus in Genes.

Ratio vero est, quia hujusmodi species animalium sufficienter continebantur potentialiter in illis individuis diversarum specierum, ex quorum commixtione generantur: et ideo non fuit necessarium aliqua eorum individua ab auctore naturæ immediate produci. Nam Deus ea tantum immediate produxit, quæ non nisi per ipsius actionem in rerum natura introduci poterant quoad species suas, nam cætera, quæ per causas secundas produci poterant, convenientius fuit per illas fieri, et hoc ipsum magis ad perfectionem universi pertinet. Accedit, quod hujusmodi generationes non fiunt sine

interventu alicujus industriae humanæ, ut ex Levitici 19, sumi potest, addita doctrina D. Thomæ, 1, 2, q. 102, a. 6, ad 8. Constat autem non fecisse Deum omnes species rerum, quæ interveniente industria humana ex variis commixtionibus rerum diversarum specierum discursu temporum ortæ sunt: idem ergo est dicendum de iis animalibus, quæ ex prædictis commixtionibus generantur.

13.—*Ex qua materia sint productæ aves.*—*Prima sententia.*—Superest dubium superius n. 4, in hunc locum remissum, ex qua materia volatilia facta sint. Nam in hoc magna est controversia propter varia Scripturæ testimonia. Unde tres de hac re invenio sententias. Prima est, volatilia ex terra fuisse procreata. Ita tenent Cajetanus et Catherinus in Genes., et Hieronymus Wielmius, lect. 22, in Exaem., quos Pereius in opere quinta diei sequitur. Fundatur in verbis Moysis, Gen. 2: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, et universis volatilibus cœli adduxit ea ad Adamum.* Nam in illis æqualiter dicit Moyses, animalia terrestria et volatilia ex humo, id est, terra fuisse formata. Et ratione confirmari potest, quia aves ex terra nutriuntur, et in ea principaliter habitant et vivunt: ergo signum est, de terra esse formatas.

14. *Secunda sententia.*—Secunda opinio est, volatilia producta esse ex aqua, sicut pisces. Ita sentiunt, super Genes., Basilius, Ambrosius, et Chrysostomus, et D. Hieronymus, Epist. 83, ad Oceanum, ubi sic ait: *Primum de aquis, quod vicit, egreditur, et pennatos fidèles de terra ad cœlum levat.* Et favet Augustinus, l. 3, Gen. ad lit., c. 7 et 8. Et Ambrosius, in hymno, quem canit Ecclesia feria 5, ad vesperam sic dixit:

*Magna Deus potentia,
Qui ex aquis ortum genus
Partim remittit gurgiti,
Partim levas in aera.*

Fundamentum est, quia Gen. 1, dixit Deus: *Producant aquæ reptile animæ viventis, et volatile super terram sub firmamento cœli.* Ubi expresse utrorumque animantium productio aquis tribuitur, utique in suo genere materialis causæ, ut supra declaravi. Respondent verbum *producat* non esse construendum cum ultraque parte copulativæ propositionis, sed tantum cum prima: in secunda vero subintelligendum esse verbum *volent*, vel aliud simile: nam in Hebræa, et in Chaldaica paraphrasi illud verbum additur. Nos vero vulgatam lec-

tionem præterimus: et profecto præter vulgate auctoritatem, sensus est planior. Quia non est verisimile non fuisse expresse narratam productionem volatilium, et materiam, ex qua facta sunt, sicut de aliis duobus generibus animalium factum est. Cur enim diceret Deus, ut aves volarent, quas nondum dixerat, ut fierent? Ergo verisimilius est, verbum *producat*, utramque partem comprehendere.

15. Sed objicitur, quia non potest congrue exponi id, quod adjungitur, *super terram*, nisi subintelligatur verbum *volent*. Nam quomodo aquæ, quæ inferiores sunt terra, possent producere aves super terram? Sed hæc objectio non habebit locum, si dicamus volatilia esse facta ex aquis, quæ sunt super terram, de quo statim dicam. Verumtamen responderi etiam potest, licet facta sint ex aquis terrestribus volatilia, recte additum esse, *super terram*, ad distinguendas aves a piscibus, qui reptant super aquam, et quasi in aquis volant (ut aliqui notant) nam quendam modum pennarum habent. Unde illud *super terram*, est quasi additum quoddam, determinans, et declarans proprietatem volatilium. Quod magis explicarunt Septuaginta, dicentes: *Producant aquæ reptilia animalium viventium, et volatilia volantia super terram:* et hoc magis significavit parphrasis Chaldaica, dicens: *Producant aquæ reptile animæ viventium, et avem, quæ volent super terram.* Ex quibus manifestum est, illud nomen *et volatile*, in nostra vulgata non esse nominativi casus, sed accusativi: ideoque nullo modo subintelligi, ac suppleri posset verbum *volet*. Quod confirmatur ex verbis paulo post subjunctis, et *aves multiplicentur super terram*, ubi non dicit, *volent*, sed *multiplicantur*, quod substantiale productionem significat. Ergo similiter in prioribus verbis præceperat Deus, ut volatilia producerentur super terram: ergo ex aquis productæ sunt.

16. *Ad fundamentum positum n. 13, respondet Augustinus dupliciter.*—Neque contra hanc sententiam obstant verba inducta ex capite secundo, tum quia illa particula *ex humo*, potest construi cum solis animantibus terræ, de quibus fit mentio in prima parte periodi, et non eum volatilibus de quibus in posteriori parte mentio fit. Ita respondent Augustinus, l. 9, Gen., c. 1. Eritque facilima expositio si in secunda parte illius propositionis repetitum subintelligatur verbum *formatis*, isto modo, *formatis de humo cunctis animantibus terræ*, et *formatis etiam volatilibus adduxit ea*, etc. Sed Augustinus præter ea aliam adhibet res-

pensionem, scilicet, ibi sub nomine terræ etiam aquam esse comprehensam. Et utraque responsio satis probabilis est. Posset etiam dici, remote et quasi radicaliter etiam volatilia facta esse de terra, quia qualitates terra prædominanter habent, et brevitatis causa terrestria et volatilia dicta esse de humo formata, licet non eodem modo ex terra genita sint, quia proxime tantum terrestria, volatilia vero remote modo nunc explicato, licet ex aquis proxime.

17. *Tertia sententia magis probata Augustino, Beda, Ruperto, Eucherio, D. Thoma.*—At vera est tertia sententia dicens volatilia facta esse ex aere. Hanc magis probat Augustinus, l. 3, Gen. ad litt., c. 3, et latius in Imperfect., c. 14, et sequitur Beda in Exaem., et Rupertus, l. 1, in Gen., c. 50, et Eucherius qui his verbis illam explicat: *Volatilia ab aquis producta scribuntur, quia aer, in quo volitant, a sapientibus cum aquis deputatur qui aquarum humida exhalatione pinguescit, ut volatus animalium sustinere possit.* Et eodem modo tenuit hanc sententiam D. Thomas, quæst. 71, ad 3. Et potest suaderi, quia aves magis de elemento aeris participare videntur, nam in aere volant, et quoad fieri potest in illo degunt. Sed hæc sententia ita accipienda est, ut non sit contraria secundæ, sed eam magis explicet. Nam cum Scriptura dicat volatilia facta esse ex aquis, hoc simpliciter negari non potest: unde neque ita potest affirmari facta esse ex aere, ut aqua excludatur. Præsertim quia solus aer propter suam raritatem, et levitatem non potest esse apta materia, ex qua proxime generantur aves, et ideo oportet, ut vel in substantiam aquæ transferatur, vel certe ut materiam aqueam in se habeat, ut possint ex illo aves generari. Sic ergo absolute dicendum est volatilia ex aquis fuisse producta, tamen quia aquæ partim sunt in terra sub propria et sensibili dispositione aquæ liquidæ et fluidæ, partim sunt elevatae a terra in nubibus et vaporibus: ideo recte dici potest pisces esse factos ex aquis priori modo spectatis, aves vero ex levioribus seu altioribus aquis: et quia inter aves quædam sunt magis aquæ, ut sic dicam, quia in ipsis aquis frequenter degunt: et super paludes, vel stagna libenter volant, credibile est has esse factas vel ex aquis terrestribus, vel ex vaporibus illis vicinioribus: alias vero, quæ subtilioris sunt nature, et altius volant et in arboribus, vel in aliis locis excelsioribus habitant, ex subtilioribus aquis magisque a terra, et ejus aquis elevatis, creatas fuisse.

CAPUT XI.

QUOMODO DEUS OPUS SUUM DIE SEPTIMO COMPLEVERIT, ET AB ILLO CESSAVERIT, EUMDEMQUE DIEM BENEDIXERIT.

1. *Primum punctum an Deus in die septimo aliquid sit operatus.*—*Arguitur pro affirmativa parte.*—Tria in hoc capite breviter expli-
canda sunt, que in titulo sufficienter indicantur. Primum est, quomodo dicatur Deus opus suum die septimo complevisse, ita enim, Gen. 2, in principio, legimus: *Igitur perfecti sunt cœli et terra, et omnis ornatus eorum, complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat.* Ratio autem dubitandi est, quia tune dicitur compleri opus, quando illi ultima manus imponitur, quod sine additione alicuius operis non fit: ergo, si Deus complevit suum opus in die septimo, aliquid ei addidit in illo die, aliquid novum in illo operando. Consequens autem falsum est: ergo non recte dicitur Deus complevisse opus suum in die septimo. Propter hoc fortasse Catherinus, in Gen., dixit aliquid peculiare creasse Deum in die septimo, ratione cuius dicitur opus suum in eo comple-